

Protestantse continuïteit in De Kerk van Almachtige God

Holly Folk

Western Washington University

Holly.Folk@wwu.edu

ABSTRACT: De theologie van christelijke nieuwe religieuze bewegingen is door evangelische critici vaak gehegeld als “keters”. Dit artikel verkent de overtuigingen van De Kerk van Almachtige God (KAG) in vergelijking met verschillende protestantse subtradities. De KAG is een nieuwe, christelijke religie die in China is verboden als een *xie jiao*, waarbij de Chinese overheid haar campagne tegen hen gedeeltelijk rechtvaardigt met het argument dat het een misleidende vorm van christendom is. De KAG gelooft dat Jezus Christus op aarde is teruggekeerd als Almachtige God en beschouwt de boodschappen van Almachtige God als gezaghebbende christelijk geschriften. Vanuit een “confessioneel” perspectief roept deze innovatie vragen op over het christelijke karakter van de KAG. Desalniettemin komen de belangrijkste prioriteiten van de KAG tot uiting in het systematisch theologisch idioom, in de begrippen en metafysische axioma’s van het christelijk religieus denken. Overtuigingen van De Kerk van Almachtige God resoneren zo sterk met de kerndoctrines van het protestantisme dat het evident is dat in verschillende aspecten van de KAG-theologie sprake is van continuïteit en ontwikkeling van christelijk geloof. Omgekeerd ondersteunt de continuïteit met de leer van het traditionele christendom de conclusie dat de KAG inderdaad “christelijk” is.

TREFWOORDEN: De Kerk van Almachtige God, nieuwe religieuze bewegingen, nieuwe religieuze bewegingen in China, religieuze vervolging in China, *xie jiao*, Oosterse Bliksem.

Verklaring van methode

Mijn bedoeling is hier om de KAG-theologie op zo’n manier te beschrijven dat zowel onderzoekers als gelovigen het kunnen herkennen (Clifford en Marcus 1986). Binnen het kader van beschrijving, interpretatie en evaluatie (“BIE”: Bennett et al. 1988), richt mijn bespreking zich voornamelijk op de eerste stap. De religieuze overtuigingen van de KAG worden door niet-leden niet goed

begrepen, terwijl het voor academici belangrijk is om wel in staat te zijn deze adequaat te begrijpen.

Binnen religiestudies verwijzen de begrippen *emic* en *etic* naar insiders- en outsidersperspectieven (Pike 1999; Harris 1983). Mijn bespreking is eerder van een insiders- dan outsidersgezichtspunt, en tracht de KAG-theologie te begrijpen zoals haar leden dat doen. Aan de andere kant is mijn vergelijking van de KAG met andere christelijke tradities eerder *etic* dan *emic* en KAG-leiders en -leden zullen niet met zo'n vergelijking instemmen.

Zij zullen stellen dat de leringen van de KAG gebaseerd zijn op Gods werk in plaats van op menselijke doctrines, en dat de vergelijking van het werk en de woorden van Almachtige God met Jezus' werk en woorden voldoende moet zijn om de conclusie te ondersteunen dat de KAG inderdaad "christelijk" is. Ik gebruik hier de termen en nomenclatuur van de leden en verwijs naar de Tweede Incarnatie als Almachtige God. Ik respecteer ook het gebruik van de KAG om te verwijzen naar Almachtige God als "hij" in plaats van "zij". Alhoewel de Tweede Incarnatie een vrouw is, is het voor KAG-broeders en -zusters belangrijker om te benadrukken dat Jehova God, Jezus Christus en Almachtige God één en dezelfde God zijn dan om zich te concentreren op het gender-lichaam van de huidige incarnatie.

De basisovertuigingen van de KAG zijn beschikbaar op hun website (HolySpiritSpeaks.org 2018) en ik heb een aantal secundaire bronnen opgenomen in de bibliografie ter verdere lezing (Dunn 2007, 2008, 2009, 2015; Introvigne 2017; Pan 2015), ofschoon sommige hiervan inmiddels verouderd zijn. De belangrijkste bron voor mijn observaties zijn echter mijn eigen fellowship-ervaringen van de afgelopen twee jaar met KAG-broeders en -zusters.

De christelijke oorsprong van de overtuigingen van De Kerk van Almachtige God

Wat het christendom definieert, is volgens De Kerk van Almachtige God het principe dat God zich verhoudt tot de mensheid en de mensheid verlost en redt door het werk van belichaamde *incarnaties*.

Almachtige God heeft zelf gezegd:

Indien God geen vlees was geworden, zou Hij de Geest blijven die zowel onzichtbaar als ontastbaar is voor de mens. De mens, als schepsel van vlees, en God behoren twee verschillende werelden toe en zijn begiftigd met een verschillende natuur. De Geest van God is onverenigbaar met de mens, die van vlees is, en er is gewoon geen manier om een relatie tussen hen te leggen, om nog maar te zwijgen over de mogelijkheid voor een mens om in een geest te veranderen. Aangezien dit nu eenmaal zo is, moet de Geest van God een schepsel worden om Zijn oorspronkelijke werk te kunnen verrichten (De Kerk van Almachtige God 2018l).

Zowel Jezus als Almachtige God worden door de KAG beschouwd als God geïncarneerd, voortkomend uit de Geest van God. Zowel hun werken als hun woorden worden beschouwd als uitingen van de “Christus”. Almachtige God legt uit: “De vleesgeworden God heet Christus, en Christus is in het vlees gekleed door de Geest van God” (De Kerk van Almachtige God 2018m). De Kerk van Almachtige God is niet trinitarisch; evenmin kan het “modalistisch” worden genoemd. De KAG gelooft dat Jezus, Almachtige God en Jehova God een en dezelfde God zijn. Er is een gevoel dat God door de eeuwen heen compleet en enkelvoudig is, maar dat sommige disposities van God in verschillende tijden prominenter zijn uitgedrukt. De *disposities* van God tonen wat hij heeft en is en [de disposities tonen] essentiële identiteit, die uniek door de Schepper wordt bezeten. Gods disposities worden als eeuwig begrepen, maar volgens zijn werken zijn door de eeuwen heen zijn verschillende disposities in verschillende stadia gemanifesteerd. Bijvoorbeeld, tijdens het Tijdperk van de Wet openbaarde Jehova God zijn dispositie van majesteit en toorn voornamelijk door de uitvaardiging van wetten; tijdens het Tijdperk van Genade openbaarde Jezus Christus Gods dispositie van liefde en barmhartigheid door het werk van verlossing. Met het veranderen van de tijden en zijn werk, drukte God al Zijn eigen disposities uit en openbaarde Hij deze geleidelijk aan de mensheid en gaf hij hen de gelegenheid om hem te leren kennen.

Het kader van *dispensaties* stelt verschillende voorwaarden en condities tussen God en de mens: wat elk de ander belooft in een verbondsrelatie. Tijdens het Tijdperk van de Wet “leidde” God de mensheid op aarde te leven met regels en wetten. Het primaire doel van religie in deze tijd was het bieden van sociale orde, de bewaking van moraal en de cultivatie van de juiste vrees voor God. Noach, Abraham en Job zijn modellen voor de mensheid in het Tijdperk van de Wet, die elk volledige gehoorzaamheid aan God toonden toen hun geloof werd uitgedaagd. Almachtige God zegt:

[E]r kan gesteld worden dat Noach de eerste mens is die door God wordt geroepen om samen met Hem een taak van God uit te voeren. ... Na Abraham, maakte God opnieuw voor de eerste keer een keuze. Hij koos Job om degene te zijn die onder de wet in staat zou zijn de verleidingen van Satan te weerstaan, God te blijven vrezen en getuigenis te geven voor Hem (Kerk van Almachtige God 2018f).

Op een manier die in overeenstemming is met veel christelijke subtradities, wordt Jezus, wiens komst het Tijdperk van Genade inhuldigt, toegankelijker geacht dan Jehova uit het Oude Testament, die exclusief spiritueel is. Als een vleeselijke incarnatie past Jezus bij de menselijke behoefte aan een godheid en biedt hij God ook een meer empathisch raamwerk voor herderlijk, ondersteunend, zingend, voedend en onderhoudend praktisch contact met zijn schepselen. Het begrip van de KAG ten aanzien van het Tijdperk van de Wet en het Tijdperk van Genade weerspiegelt een klassieke dichotomie in de christelijke systematische theologie. Deze zienswijze ziet de nieuwtestamentische God als meer toegankelijk en vergevingsgezind.

Voor Almachtige God stond Jezus

altijd klaar om Zijn discipelen gerust te stellen, voor hen te zorgen, hen te helpen en hen te ondersteunen. ... Hij stelde nooit te hoge eisen aan mensen. Integendeel, Hij bleef altijd geduldig en verdraagzaam tegenover hun zonden, zodanig dat de mensen tijdens het Tijdperk van Genade Hem vol genegenheid ‘de liefdevolle Verlosser Jezus’ noemden. Voor de mensen uit die tijd – voor alle mensen – had en was Jezus genade en goedertierenheid. Nooit herinnerde Hij hen aan hun overtredingen, want hun overtredingen waren niet de grondslag van de wijze waarop Hij hen behandelde. Aangezien dit een ander tijdperk was, schonk Hij de mensen vaak overvloedig voedsel en drinken, opdat zij konden eten tot zij voldaan waren. Hij behandelde al Zijn volgelingen met genade, genas zieken, dreef demonen uit en wekte doden op (De Kerk van Almachtige God 2018n).

Jezus wordt begrepen als de veiligstelling van vergeving van de mensheid voor de zonden die we begaan, maar die niet onze aangeboren conditie als zondige wezens verandert, of die deze zondige natuur transformeert. In het Derde Tijdperk verricht Almachtige God het kwalitatief onderscheidende werk om de mensheid te verfijnen en te zuiveren. In de woorden van Almachtige God zelf:

Jezus deed veel werk onder de mens, maar voltooide alleen de verlossing van alle mensen en werd het zondoffer van de mens. Hij ontdeed de mens niet van zijn verdorven gezindheid. ... Daarom keerde God nadat de zonden van de mensen waren vergeven terug in het vlees om de mens naar een nieuw tijdperk te leiden. Hij begon het werk van tuchtiging en oordeel, waardoor de mens in een hogere sfeer terecht kwam (De Kerk van Almachtige God 2018i).

In wat is genoemd het Tijdperk van het Koninkrijk, is Almachtige God een rechtvaardige rechter. Met behoud van een gevoel van genegenheid voor Jezus, heeft de KAG een nog groter gevoel dat de mensheid alleen zal groeien wanneer ze wordt geleid door de teruggekeerde Jezus Christus. Deze ideeën komen enerzijds voort uit het traditionele christelijke thema van de behoefte van de mensheid om de gebondenheid aan zonden te doorbreken, en anderzijds uit de profetieën over Jezus Christus' wederkomst in de laatste dagen. Bijvoorbeeld, Jezus voorspelde: "Ik heb jullie nog veel meer te zeggen, maar jullie kunnen het nog niet verdragen. De Geest van de waarheid zal jullie, wanneer hij komt, de weg wijzen naar de volle waarheid" (*Johannes* 16:12–13). In het Tijdperk van het Koninkrijk verricht Almachtige God zijn werk om de mensheid te oordelen, te zuiveren en te redden. Hij manifesteert niet alleen de gezindheid van liefde en genade, maar ook van gerechtigheid, majesteit en toorn. Maar als een incarnatie is Almachtige God, net als Jezus, nog steeds toegankelijker voor de mensheid dan Jehova, die volledig spiritueel en enigszins "vaag" is. In de eigen woorden van Almachtige God:

De vleesgeworden God maakt een einde aan het tijdperk waarin alleen de achterkant van Jehova aan de mens werd getoond en aan het tijdperk waarin de mensheid in een vage God geloofde. In het bijzonder luidt het werk van de laatste vleesgeworden God een tijdperk in voor de mensheid dat realistischer, praktischer en aangenamer is. Hij beëindigt niet alleen het tijdperk van de wet en de doctrine, maar, wat meer is, Hij onthult een God aan de mensheid die echt en normaal is, rechtvaardig en heilig, die het werk van het managementplant ontsluit en de mysteries en bestemming van de mensheid laat zien, die de mensheid heeft geschapen en het managementwerk volbrengt en die duizenden jaren verborgen is gebleven. Hij maakt een definitief einde aan het tijdperk van vaagheid, Hij beëindigt het tijdperk waarin de hele mensheid Gods gezicht wilde aanschouwen, maar dit niet kon, Hij beëindigt het tijdperk waarin de hele mensheid Satan diende en leidt de hele mensheid naar een geheel nieuw tijdperk (De Kerk van Almachtige God 2018c).

Almachtige God is tegelijkertijd dichtbij en ver weg. Hoewel er maar weinig leden zijn die Almachtige God kunnen ontmoeten of zien, benadrukt de KAG dat de woorden die Almachtige God heeft geuit, alle lezers in staat stellen om kennis te krijgen van Gods werk, Gods dispositie en wat God heeft en is.

Alhoewel de KAG nooit haar noemt of biografische gegevens vermeldt, geloven sommige academici dat de naam van de Chinese vrouw die is herkend als de geïncarneerde Almachtige God Yang Xiangbin is. De KAG-broeders en -zusters denken dat het belangrijker is om de waarheid en de substantie van God te kennen door zijn woorden te ervaren dan details te kennen van Gods

geïncarneerde leven. Zij stellen dat de vroege christenen in het Tijdperk van Genade een vergelijkbare houding hadden met betrekking tot Jezus Christus.

Gezaghebbende heilige geschriften in De Kerk van Almachtige God

De KAG denkt dat God altijd nieuw is en nooit oud. God verricht nieuw werk in elke tijd en uit nieuwe woorden om mensen te leiden. Hoewel de KAG vaak ervan wordt beschuldigd de Bijbel te verloochenen, doet de KAG dit niet. De Bijbel wordt erkend als het geschrift van het Tijdperk van de Wet en het Tijdperk van Genade. Maar in het Tijdperk van het Koninkrijk heeft God nieuwe woorden geuit, die zijn verzameld in het boek *Het Woord verschijnt in het vlees*. Dit boek wordt “de Bijbel van het Tijdperk van het Koninkrijk” genoemd. De Bijbel wordt gezien als een compilatie verslagen van ontmoetingen met God. Genoteerd door mensen, bevat het boodschappen van God en enkele waarheidsgetrouwe inzichten, die nuttig zijn om Gods werk in het Tijdperk van de Wet en het Tijdperk van Genade te kennen. De Bijbel bevat echter ook veel menselijke fouten. Almachtige God waarschuwt:

Niet alles wat in de Bijbel staat is een verslag van de woorden die God persoonlijk heeft gesproken. De Bijbel documenteert gewoon de vorige twee fasen van het werk van God, waarvan één deel een verslag is van de voorspellingen van de profeten en het andere deel de ervaringen en kennis bevat die de mensen die door God zijn gebruikt door de eeuwen heen hebben opgeschreven (De Kerk van Almachtige God 2018b, 2018k).

Broeders en zusters van de KAG beschouwen *Het Woord verschijnt in het vlees*, hun belangrijkste heilige geschrift, en andere uitspraken van Almachtige God als de gezaghebbende geschriften van onze tijd. Toch, een vergelijkbare geest van biblicisme bezielt niet alleen de KAG maar ook veel conservatieve vormen van protestantisme.

Het belangrijkste principe van de KAG-theologie is: “Het werk van Almachtige God wordt volbracht door woorden.” *Het Woord verschijnt in het vlees* kondigt aan:

‘In het begin was het Woord, het Woord was bij God, het Woord was God en het Woord is vlees geworden.’ Dit (het werk van het verschijnen van het Woord in het vlees) is het werk dat God in de laatste dagen zal volbrengen en dit is het laatste hoofdstuk van Zijn gehele managementplan .... En daarom gebruikt God tijdens de laatste dagen, wanneer God vlees wordt, in de eerste plaats woorden om alles te volbrengen en duidelijk te maken. Alleen

door Zijn woorden kun je zien wat Hij is; alleen door Zijn woorden kun je zien dat Hij God Zelf is (De Kerk van Almachtige God 2018a).

Hier is het belangrijk om de dubbele betekenis van *woord/woorden* te begrijpen, iets dat wijdverspreid is in de christelijke theologie. Historisch gezien verwijst “Gods Woord” naar de Bijbel. Op vergelijkbare manier heeft “woorden” voor de KAG een letterlijke betekenis: teksten met uitspraken van Almachtige God. Tegelijkertijd roept de nadruk op woorden het christelijke concept van Logos op, het traditionele christelijke idee waarbij *woorden* zowel performatieve handelingen betreffen als stoffelijke uitdrukkingen van Gods creatie: “In het begin was het Woord, het Woord was bij God en het Woord was God. (...) Het Woord is mens geworden” (*Johannes* 1:1,14). In de eigen woorden van Almachtige God:

Jezus heeft een fase van het werk gedaan die alleen de kern van ‘het Woord was bij God’ vervulde: de waarheid van God was bij God en de Geest van God was bij het vlees en was onafscheidelijk van Hem. Dat wil zeggen, het vlees van de geïncarneerde God was bij de Geest van God, wat een groter bewijs is dat de vleesgeworden Jezus de eerste incarnatie van God was. Deze fase van het werk vervulde de kernbetekenis van ‘het Woord wordt vlees’, gaf een diepere betekenis aan ‘het Woord was bij God en het Woord was God’ en maakt het voor je mogelijk om standvastig deze woorden te geloven: ‘In het begin was het Woord.’ Dat wil zeggen, in de tijd van de schepping was God bezeten van woorden, Zijn woorden waren bij Hem en onafscheidelijk van Hem en het laatste tijdperk maakt de macht en autoriteit van Zijn woorden nog duidelijker en stelt de mensen in staat om al Zijn woorden te zien – al Zijn woorden te horen. Dat is het werk van het laatste tijdperk (De Kerk van Almachtige God 2018s).

Door het woord leert de mens het werk van God, de gezindheid van God, de essentie van de mens en waar de mens binnen moet gaan kennen. Door het woord komt het werk dat God in het Tijdperk van het Woord wenst te doen volledig tot bloei. Door het woord wordt de mens ontmaskerd, geëlimineerd en beproefd. ... Hoewel het woord ‘woord’ eenvoudig en alledaags is, schudt het woord uit de mond van de vleesgeworden God het gehele universum op. Het transformeert het hart, de opvattingen en de oude gezindheid van de mens, en verandert de manier waarop de hele wereld er tot dan toe uitzag (De Kerk van Almachtige God 2018h).

Deze dubbele betekenis informeert ook de belangrijkste principes van de KAG-eschatologie: de uitspraken van God zijn aankondigingen van een groter Managementplan dat zich aan het ontvouwen is en dat uiteindelijk het lot van de mensheid als wel onze individuele bestemmingen zal bezegelen.

De drie stadia van Gods Managementplan

Het Managementplan, geopenbaard in de uitingen en berichten van Almachtige God, schetst de voorziene bestemming voor de gehele mensheid. In de KAG-theologie heeft de kosmische geschiedenis van de mensheid zich ontplooid over een periode van zesduizend jaar, verdeeld in drie tijdperken, ook bekend als “Stadia van het Werk”. Dit is Gods volledige managementplan om de mensheid te redden.

In Almachtige Gods eigen woorden:

Mijn volledige managementplan, een plan dat een tijdsduur van zesduizend jaar overspant, is ingedeeld in drie fasen of drie tijdperken: het Tijdperk van de Wet in het begin; het Tijdperk van Genade (dat tevens het Tijdperk van Verlossing is); en het Tijdperk van het Koninkrijk in de laatste dagen. De inhoud van mijn werk in deze drie tijdperken verschilt per tijdperk, al naargelang het karakter ervan, maar het is altijd afgestemd op de noden van de mensheid. Of, juister gezegd, mijn werk wordt verricht als gevolg van de list van Satan die ik tegen hem voer. Kortom, het doel van mijn werk is Satan verslaan en mijn wijsheid en almacht volledig manifesteren door alle trucs van Satan bloot te leggen en daarmee het menselijke geslacht, dat nu nog leeft onder zijn domein, te redden. ... (De Kerk van Almachtige God 2018n).

De periode waarin God Jehova mensen leidde, vanaf het moment dat de mens werd verleid en verdorven door Satan tot de tijd dat Heer Jezus zichzelf openbaarde en het verlossingswerk uitvoerde, is bekend als het Tijdperk van de Wet. De tijdsduur tussen Jezus en Almachtige God is het Tijdperk van Genade. We leven momenteel in het Derde Tijdperk, waarin Almachtige God Gods incarnatie is, net zoals Jezus dat was in het Tijdperk van Genade en hij zich openbaarde als de laatste goddelijke manifestatie. Jehova, Jezus en Almachtige God zijn een en dezelfde God. Het werk van de drie fasen, nauw met elkaar verbonden, gaat stap voor stap. Het werk wordt gedaan door de enige echte God. De KAG gelooft niet in evolutie, maar hun begrip van de kosmische geschiedenis maakt het mogelijk dat de wereld ouder is dan deze 6000-jarige periode.

De KAG leert dat de tijdsduur vanaf het moment dat Adam en Eva uit de Hof van Eden werden gedreven tot aan de zondvloed ten tijde van Noach ongeveer 1500 jaar beslaat. Er wordt aangenomen dat in deze periode de mensheid in een natuurlijke staat leefde. God heeft de mensheid niet formeel geleid. Echter, mensen gaven zo sterk toe aan hun corrupte aard dat God werd bewogen om hen in de vloed te vernietigen. Hij redde alleen Noach met zijn gezin. Na Noach

begon God direct met de mensheid te werken. In de tijd van Mozes heeft God wetten en geboden afgekondigd om hun leven en religie te leiden. Zoals Almachtige God het samenvat: “De eerste fase van Gods werk was het leiderschap van de mens” (De Kerk van Almachtige God 2018j). Nadat de ark van Noach op droge grond was geland, duurde het Tijdperk van de Wet, dat Abraham, Mozes en Job omvat, 2500 jaar. De totale tijdspanne van het Tijdperk van de Wet bedraagt 4000 jaar.

De kruisiging van Jezus volbracht het Verlossingswerk. Het verschafte ook nieuwe mogelijkheden voor de mensheid om zich tot God te verhouden. Van Jezus wordt begrepen dat hij de mens van de zonde heeft verlost, maar dat hij niet het werk heeft verricht om de zondige natuur van de mensheid te verwijderen. In het tijdperk van Jezus heeft de mensheid met betrekking tot God echter nog steeds veel vooruitgang geboekt. Mensen zouden nu een persoonlijke relatie met de verlosser kunnen hebben.

Het Tijdperk van het Koninkrijk (ook wel het Tijdperk van het Woord genoemd) begon in 1991, het jaar waarin Almachtige God boodschappen begon door te geven aan de mensheid. In het Tijdperk van het Koninkrijk hebben mensen de gelegenheid om bevrijd te raken van de banden van de zonde, om gezuiverd en gered te worden en binnen te gaan in wat veel *low-church* christenen zouden omschrijven als een “juiste relatie” met God. We zouden dit moeten doen door het werk van Almachtige Gods *oordeel* en *kastijding* te aanvaarden, samen met zijn woorden. Dit is de sleutel en het doorslaggevende werk waarmee God de mensheid redt. Degenen die Almachtige God hebben aanvaard, moeten vaak tot hem bidden en hun eigen corrupte aard en de invloed van Satan overwegen. Om hun zondige natuur te overwinnen en door God gezuiverd en *geperfectioneerd* te worden, moeten ze zich laten leiden door Gods woorden.

Perfectie is een idee dat het sterkst verband houdt met de traditie van de methodisten. John Wesley (1703-1791) was een van de eerste evangelische leiders die stelde dat met een krachtig nastreven van een christelijk leven, het mogelijk zou kunnen zijn om de eigen natuur te veranderen, weg van zondigheid. Iemand kan wellicht nog steeds zondigen, maar dit zou dan niet meer onze “standaardstaat” zijn. Perfectionisme wordt gedragen in de heiligings- en pinksterbeweging, waar het wordt geassocieerd met het naar buiten brengen van spirituele gaven. De KAG verwerpt hedendaagse wonderen en hun begrip van Perfectie ligt dichterbij de oorspronkelijke definitie. In de KAG-theologie

verwijst Perfectie naar een volledige verwijdering van iemands zondige natuur. God is rechtvaardig en zij die oprecht de waarheid nastreven kunnen inderdaad worden geperfectioneerd. Iedereen zou naar dit doel moeten toewerken. Een van de belangrijkste manieren om te perfectioneren is de acceptatie van en gehoorzaamheid aan de woorden en het werk van Almachtige God.

Vandaag de dag is de Derde Fase van Gods Managementsplan in werking dat het voor mensen mogelijk maakt om zich op God te richten en spirituele zuivering te ondergaan. Slechts een fractie van de mensheid zal de waarheid ten volle nastreven en dit doel bereiken. In deze laatste fase zal er een schifting in de mensheid plaatsvinden. De geredde mensen zullen worden getransformeerd naar goddelijke mensen, de *overgangers* die in een juiste relatie met God staan. Degenen die de boodschap van Almachtige God verwerpen, die vasthouden aan slechte gewoonten en impliciet de zijde van Satan kiezen, zullen worden geoordeeld, gestraft, vernietigd en sterven in rampen zoals aardbevingen en overstromingen: “Als rampspoed aanbreekt, zal honger en pest uitgegoten worden over allen die zich tegen mij verzetten en zij zullen huilen. ... Nadat die slechte mensen volledig zijn vernietigd, zal de aarde Satans pesterijen nooit meer kennen” (De Kerk van Almachtige God 2018o).

De aarde zal echter niet worden vernietigd en degenen die door God zijn gezuiverd, zullen worden gered tijdens de rampspoed van de laatste dagen en zullen voor eeuwig op aarde leven. Almachtige God zegt:

Maar weet dat ik niet de gehele aarde zal vernietigen, noch zal ik de gehele mensheid vernietigen. Ik behoud dat overgebleven derde deel – het derde deel dat mij liefheeft en grondig door mij is overwonnen, en ik zal er voor zorgen dat dit derde deel vruchtbaar is en zich zal vermenigvuldigen op aarde, net zoals de Israëlieten dit deden onder de wet; ik zal hen voeden met overvloedige aantallen schapen en vee en alle rijkdommen van de aarde. Deze mensheid zal voor altijd bij mij blijven. ... En dus is de mensheid die tijdens de laatste dagen is overwonnen ook de mensheid die zal worden gespaard en mijn eeuwige zegeningen zal ontvangen. Dit zal het enige bewijs zijn van mijn triomf over Satan, en de enige buit die ik overhoud aan mijn strijd met Satan. Deze oorlogsbuit wordt door mij van Satans domein gered en vormt de enige kristallisatie en vrucht van mijn zesduizendjarige managementplan (De Kerk van Almachtige God 2018t).

De verdeling van de geschiedenis in verschillende tijdperken weerspiegelt de invloed van Plymouth Brethren en andere evangelische zendelingen in China. Dispensationalisme, een methode van Bijbelse interpretatie die een kosmisch beeld van de geschiedenis met de eindtijden ondersteunt, werd in de negentiende

eeuw ontwikkeld door John Nelson Darby (1800-1882), de grondlegger van de traditie van de Plymouth Brethren (Marsden 1982; Introvigne 2018). Er zijn verschillen tussen de vertolking van Darby en de KAG-theologie, maar beide veronderstellen dat God verschillende manieren heeft om in opeenvolgende perioden met mensen om te gaan. Beide zien de geschiedenis van de mensheid als een die is voortgeschreden onder het juk van Satan. Dit juk zal alleen worden verbroken in het laatste, ultieme conflict, voorspeld in de Schrift, met name het Boek Openbaring. Beide profeteren dat na deze strijd er een vreedzame periode op aarde zal zijn, en dat er een definitieve oplossing is wanneer God en de Mens samen “in rust” zijn. De KAG noemt deze geweldige tijd, die generaties heiligen hoopten te zien, het Tijdperk van het Duizendjarig Koninkrijk, dat niet dient te worden verward met het Tijdperk van het Koninkrijk (Introvigne 2017).

Almachtige God zegt:

Naarmate mijn woorden voltooid worden, wordt het koninkrijk langzamerhand gevormd op aarde en wordt de mens geleidelijk teruggebracht naar de normaliteit en zo zal op aarde het koninkrijk van mijn hart ontstaan. In het koninkrijk krijgen alle mensen van God het leven van de normale mens terug. De ijzige winter zal over zijn en plaatsmaken voor de wereld van steden van lente, waar het lente is het hele jaar door. Niet langer worden mensen geconfronteerd met de somber, miserabele mensenwereld, niet langer hoeven ze de koude rillingen van de mensenwereld te doorstaan. Mensen vechten niet met elkaar, landen trekken niet ten oorlog tegen elkaar, niet langer zullen er bloedbaden zijn en het bloed dat uit bloedbaden vloeit; alle landen zijn vol van geluk en overal is er warmte tussen de mensen (De Kerk van Almachtige God 2018u).

Het dispensationalisme is buiten de Vergadering van Gelovigen wijdverspreid in het evangelisch christendom. De KAG heeft er echter belangrijke en echt originele innovaties aan toegevoegd.

De KAG gelooft dat het Boek Openbaring een ware profetie bevat, uitgedrukt door een metafoor. Een van de belangrijkste symbolen is de “grote, vuurrode draak” uit *Openbaring* 12, die Almachtige God aldus uitlegt: “De grote rode draak waarvan ik spreek is niet echt een grote rode draak; het is veeleer de boze geest die tegen mij opstaat, voor wie de ‘grote rode draak’ een synoniem is” (De Kerk van Almachtige God 2018p). De rode draak wordt door de KAG geïdentificeerd met de Chinese Communistische Partij (CCP). “De grote rode draak vervolgt God en is de vijand van God. In dit land zijn zij die in God geloven dus onderworpen aan vernedering en vervolging” (De Kerk van Almachtige God 2018d). De belangrijkheid van de kleur rood en van draken in de Chinese cultuur

maken het monster uit de Bijbel een natuurlijk symbool voor de CCP (Dunn 2008). Het in lijn brengen van de “grote, vuurrode draak” met de CCP heeft een sterke gelijkenis met de verbindingen die Herbert W. Armstrong (1892-1986) en Hal Lindsey (1929-) legden in hun projecten. Zij gebruikten de profetieën uit de Bijbel om tijdens de Koude Oorlog gebeurtenissen te interpreteren. Lindsey’s boek, *The Late, Great Planet Earth* (Lindsey 1970), vertaald als *De planeet die Aarde heette...* (1972), en het boek van Armstrong, *The United States and British Commonwealth in Prophecy* (Armstrong 1967), vertaald als *De Verenigde Staten en Groot-Brittannië in de Profetieën* (1984), zijn twee van de meest prominente teksten in een genre van populaire christelijke fictie, waarin mensen en plaatsen worden herkend als heilige symbolen – of profane symbolen, zoals in het geval van de Rode Draak.

Calvinistische overtuigingen in De Kerk van Almachtige God

Prominente ideeën uit verschillende christelijke subtradities resoneren met de KAG-theologie. De meest sonore hiervan is de calvinistische traditie. In gesprekken met gelovigen herinnerde hun houding me voortdurend aan de puriteinen die zijn beschreven door de Harvardhistorici Perry Miller (1905-1963) en David Hall (1936-). Hier moet ik benadrukken dat dit mijn persoonlijke observatie en mening is, in mijn positie als externe waarnemer. De broeders en zusters van de KAG zullen het met een dergelijke vergelijking niet eens zijn. Zij zullen stellen dat de doctrine van de KAG voortkomt uit alle waarheden die God uitdrukt in de drie stadia van Zijn werk, namelijk Het Tijdperk van de Wet, het Tijdperk van Genade en het Tijdperk van het Koninkrijk, en dat het calvinisme is voortgekomen uit de beperkte kennis die mensen hadden over het werk van de Heer Jezus in het Tijdperk van Genade en dientengevolge slechts een meer menselijke leer is. Volgens de KAG is God zo wonderbaarlijk dat mensen hem nooit kunnen peilen. Menselijke kennis van God is onvermijdelijk beperkt en kan nooit worden vergeleken met Gods directe leringen.

Voor de KAG is alles geregeld volgens Gods Managementplan, de Drie Stadia van Werk. De kenmerkende doctrine van het calvinisme is voorbeschikking en dat de KAG dit idee van voorbeschikking hooghoudt, toont naar mijn mening de erfenis van de gereformeerde traditie. Het calvinisme heeft een duidelijk begrip

van de mens en zijn relatie tot God. Ons doel is om de Schepper lief te hebben en te gehoorzamen, en alles te accepteren wat Gods wil voor ons is. In de eigen woorden van Almachtige God:

Als schepsel, zou de mens de plicht van een schepsel moeten uitvoeren: de mens zou God moeten volgen in alles wat Hij doet en jullie zouden moeten verdergaan in wat ik jullie vertel. Je hebt geen manier om zaken voor jezelf te managen en je hebt er zelf geen vat op; alles moet overgelaten worden aan Gods genade en alles wordt vastgehouden in Zijn handen (De Kerk van Almachtige God 2018j).

In de KAG wordt gehoorzaamheid aan God benadrukt:

Een normale relatie met God betekent dat je het vermogen hebt om niet te twijfelen aan Gods werk en het niet te ontkennen maar je eraan te onderwerpen... Daarom is het opbouwen van een goede relatie met God een topprioriteit voor iedereen die in God gelooft; iedereen zou het als de belangrijkste taak en als belangrijkste levensgebeurtenis moeten beschouwen. Alles wat je doet, moet worden afgewogen tegen het feit of je al dan niet een normale relatie met God hebt (De Kerk van Almachtige God 2018g).

In het traditionele Christendom wordt Jezus geassocieerd met “zegeningen”, die mensen eenvoudig konden ontvangen door te vragen. KAG-gelovigen vragen daarentegen Almachtige God niet om zegeningen, noch doen ze aan petitionair bidden. Ze vertrouwen erop dat Almachtige God de gelovigen zal belonen en de goddelozen zal straffen. Almachtige God zegt: “En wanneer je geloof hebt in God, moet je niet alleen streven naar Zijn zegeningen, maar moet je er ook naar streven om God te beminnen en God te kennen” (De Kerk van Almachtige God 2018r). Je moet accepteren wat God schenkt, of het nu leed of geluk is. Het KAG-theodicee staat achter hun morele theorie van ziekte. Ziekte is het gevolg van Satans corruptie van mensen; een *aandoening* die bedoeld is om zelfreflectie te inspireren en ons ertoe te brengen berouw te zoeken. Er moet echter worden opgemerkt dat de KAG leert dat er geen conflict bestaat tussen zelfreflectie en het zoeken naar een juiste medische behandeling.

Zoals het geval is bij andere predestinaire christelijke tradities, is er enige flexibiliteit ten aanzien van de wijze waarop de KAG predestinatie begrijpt. Mensen hebben in het proces van *verfijning* of spirituele verandering de keuze om “samen te werken” met God. Of mensen al dan niet kunnen worden gezuiverd en geperfectioneerd, hangt af van hun medewerking. Almachtige God zegt: “Succes of mislukking zijn afhankelijk van het pad dat de mens bewandelt” (De Kerk van Almachtige God 2018v).

De Heilige Geest werkt volgens dit principe: Door medewerking van mensen, doordat ze actief bidden, zoeken en dichterbij God komen, kunnen resultaten geboekt worden en kunnen ze door de Heilige Geest worden verlicht en geïllumineerd. Het is niet zo dat de Heilige [Geest] eenzijdig handelt of dat de mens eenzijdig handelt. Beide zijn onmisbaar en hoe meer mensen meewerken en hoe meer zij streven naar het bereiken van de normen van Gods eisen, des te groter is het werk van de Heilige Geest. Alleen echte medewerking van mensen, aangevuld met het werk van de Heilige Geest, kan echte ervaringen en wezenlijke kennis van Gods woorden teweegbrengen. Langzaam wordt iemand, door op deze manier ervaringen op te doen, uiteindelijk volmaakt (De Kerk van Almachtige God 2018w).

Almachtige God vertelt gelovigen: “Tijdens het Tijdperk van het Koninkrijk gebruikt God het woord om Zijn werk uit te voeren en de resultaten van Zijn werk te bereiken” (De Kerk van Almachtige God 2018h). De KAG hangt de visie van het cessationisme aan, hetgeen nog een overeenkomst is met het calvinistische wereldbeeld. In tegenstelling tot de mystieke aanwezigheid die de katholieke kerk betuigt, beweerden gereformeerde theologen zoals Johannes Calvijn (1509-1564) dat wonderen niet langer mogelijk waren. Alleen de apostelen konden wonderen verrichten, zoals Jezus hen had opgedragen om in zijn naam te doen. Met het verstrijken van de eerste generatie christenen eindigde het tijdperk van de spirituele gaven. Sindsdien is God actief in de geschiedenis, maar hij heeft de natuurlijke wetten niet gekanteld. De KAG ziet de gaven van de geest niet als beschikbaar in het Tijdperk van het Koninkrijk. In vergelijking met natuurlijke wonderen, wordt door de KAG het feit benadrukt dat mensen worden geperfectioneerd door woorden. Almachtige God waarschuwt:

Deze tekenen kunnen de mens niet vervolmaken! ... God zorgt ervoor dat de mens leven ontvangt uit Zijn woorden en dit is het grootste teken van allemaal, sterker nog, het is een onweerlegbaar feit. Dit is het beste bewijs waardoor je kennis van God kunt hebben en is zelfs een groter teken dan wonderen. Alleen deze woorden kunnen de mens (De Kerk van Almachtige God 2018x).

Cessationisme ondersteunt de logica van de protestantse natuurlijke theologie, die Gods karakter en wil ziet manifesteren door de natuur. In overeenstemming met deze logica heeft Almachtige God veel boodschappen gebracht over de wonderen van de schepping. Almachtige God zegt:

Juist uit de frase ‘God heeft alles onder controle’ zouden we moeten afleiden dat wat God onder controle heeft niet slechts een deel van de planeten is, of een deel van de schepping, laat staan een deel van de mensheid, maar alles: van het enorme tot het microscopische, van het zichtbare tot het onzichtbare, van de sterren in het universum tot de levende dingen op aarde, zowel de micro-organismen die niet met het blote oog gezien kunnen worden als

wezens die bestaan in andere vormen. Dit is de exacte definitie van het ‘alles’ dat God ‘onder controle heeft’ en is de omvang waarover God Zijn gezag uitoefent, de reikwijdte van Zijn soevereiniteit en bestuur (De Kerk van Almachtige God 2018e).

In deze tijd werkt God door de natuurlijke wereld en gebruikt Hij geen bovennatuurlijke middelen. De “rampen” worden geacht zich te ontvouwen als natuurlijke gebeurtenissen: overstromingen, aardbevingen en andere catastrofes, evenals politieke onderdrukking en oorlog. Deze natuurrampen en door de mens veroorzaakte rampen ontvouwen zich al vandaag de dag, met Gods bewustzijn, als deel van het Managementplan.

Samen met de predestinatie stelt de KAG-theologie menselijke *verdorvenheid*, dat ook onderdeel is van de het “vijf puntse calvinisme” [de vijf punten van het *Five Point Calvinism* zijn totale verdorvenheid, onvoorwaardelijke verkiezing, beperkte verzoening, onweerstaanbare genade en volharding van de heiligen]. In de Derde Fase, het Tijdperk van het Koninkrijk, komt Almachtige God ertoe de mensheid te oordelen. Zoals veel conservatieve protestanten doen, gelooft KAG dat God rechtvaardig en heilig is. Hij zal mensen straffen die zich niet van de zonde afkeren. In *Het Woord verschijnt in het vlees* kastijdt Almachtige God mensen herhaaldelijk voor het toegeven aan hun corrupte aard. De KAG verkondigt dat het doel van het oordeel Gods redding is, die groter is dan Gods liefde voor de mens. Almachtige God zegt:

In de laatste dagen gebruikt Christus een verscheidenheid aan waarheden om de mens te onderwijzen, het wezen van de mens te ontmaskeren, en zijn woorden en daden te ontleden. ... Wat het werk van oordeel teweegbrengt is het begrip van de mens het ware gezicht van God en de waarheid over zijn eigen opstandigheid. Door het werk van oordeel vergaart de mens veel begrip over de wil van God, over het doel van Gods werk, en over de mysteriën die onbegrijpelijk voor hem zijn. Het laat de mens ook zijn verdorven essentie herkennen en kennen en de wortels van zijn verdorvenheid, alsmede de afstotelijkheid van de mens ontdekken. Deze resultaten worden allemaal verkregen door het werk van oordeel, want de essentie van dit werk is eigenlijk het werk van het openleggen van de waarheid, de weg en het leven van God voor al degenen die geloof in Hem hebben (De Kerk van Almachtige God 2018y).

Ook in het perspectief van de KAG op theodicee, het probleem van het kwaad, zie ik een gelijkenis met het calvinisme. Almachtige God gaat met mensen om door *kastijding* en *oordeel*, *verdrukking*, *verfijning* en *snoei*. Met andere woorden, Almachtige God deelt straffen uit (die we verdienen, zeker), om onze aandacht te trekken, zodat we gemotiveerd worden om te veranderen. Het lijden

dat we ondergaan is moeilijk, maar het zal ons karakter veranderen en ons naar een nabijere relatie met God brengen. Dit biedt een personaliseerbare theodicee – een lens waardoor individuele ontberingen kunnen worden bekeken. Met het Tijdperk van Genade nu achter ons, neemt de KAG-theologie geen onvoorwaardelijke verkiezing of beperkte verzoening op (extra calvinistische punten die bij de Synode van Dordrecht in 1618 werden bevestigd), maar het begrip van hoe Almachtige God de mensheid redt, lijkt op de onweerstaanbare genade. Het plaatst ons in situaties waarin we groeien en het vermogen ontwikkelen om God te kennen.

Net als de puriteinen en andere calvinisten begrijpt de KAG Satan als een echte entiteit, die net als God in de wereld actief is. Verschillende bovennatuurlijke activiteiten en bedrog worden daarom geassocieerd met Satan en boze geesten. Het begrip van de KAG van Satans verschijning komt sterk overeen met de verschijning die John Milton (1608-1674) heeft gecreëerd in *Paradise Lost*. Satan is een tegenstander van God, de volmaakte rebel, wiens poging om Gods macht te evenaren leidde tot zijn vervreemding van God en goedheid. Satan is de vijand van de mens, “de allerlaagste van het laagste, de kwaadaardige. ... En ze zullen weten dat ik de Heer van alle dingen ben en dat Satan slechts een van de vele wezens is die ik geschapen heb, maar dat hij zich tegen mij heeft gekeerd” (De Kerk van Almachtige God 2018n).

Satans corruptie van de mensheid is zodanig dat onze overtredingen ten aanzien van God afstammen van die oorspronkelijke opstand. De corrupte mensheid is opstandig en “arrogant”. Demonen en boze geesten zijn gevallen engelen, de spirituele wezens die zich bij Satan voegden en God uitdaagden, en vervolgens uit de hemel werden verdreven. De KAG verwerpt de fantastische en fantasmagorische elementen, maar erkent Satan als een echte aanwezigheid in de wereld. Satan is de kracht die de mensheid corrumpeert en ons ertoe brengt ons van God af te keren, en die ook veel van het lijden in de wereld veroorzaakt. (Merk op dat Satan zo slecht is dat het de kenmerken mist die “het” een persona of een geslacht zouden toekennen.)

De strijd tussen God en Satan is echt, maar niet een die zich zal ontvouwen op de Vlake van Megiddo. Het gevecht speelt zich af in en voor de *harten* van individuele mensen. Ijverig deelt de KAG de boodschappen van Almachtige God, omdat het verkrijgen van meer gelovigen het middel is waarmee God Satan zal overwinnen. In de eigen woorden van Almachtige God:

Gods werk van de laatste dagen is om de geest van elke persoon te veranderen, om de ziel van elke persoon te veranderen, zodat hun hart, dat veel trauma heeft ondergaan, wordt hervormd en hun ziel aldus wordt gered, die zo diep door het kwaad is gekwetst; het is om de geest van mensen op te wekken, om hun kille hart te laten ontdooien en om ze tot vernieuwing te brengen (De Kerk van Almachtige God 2018q).

Het religieuze vocabulaire van de KAG-theologie

De continuïteit van de christelijke tradities in de KAG-theologie is een verleidelijke uitnodiging om het uitgesproken intellectuele erfgoed van de christelijke zendelingen te beschouwen. De theologische fusie heeft waarschijnlijk betrekking op de overdracht van het protestantisme aan China door interkerkelijke projecten zoals de American Bible Society en de China Inland Mission. Veel religiehistorici beschouwen de negentiende eeuw als een tijd van brede evangelische consensus (Marsden 1982; Frank 2009). Hoewel individuele kerkgenootschappen hun versie van christendom naar nieuwe landen brachten, waren veel van de grootste ondernemingen interreligieuze inspanningen, die zich in een tijd van protestantse “beleefdheid” ontwikkelden. Er zijn aanwijzingen dat hun samenwerking voor de missie in gebieden zoals China, een rijk en uiteindelijk combinatie theologisch vocabulaire heeft gebracht.

Hoeveel eerdere bronnen de KAG hebben gevormd, is een kwestie van debat. In het begin waren veel mensen die zich bij de KAG aansloten “Shouters”, deelnemers van de Chinese tak van de Huiskerkbeweging. Sommige deskundigen erkennen Watchman Nee (1903-1972) en Witness Lee (1905-1997) als belangrijke invloeden. Toch zijn er wat betreft geloof en praktijk grote verschillen tussen de Chinese Huiskerkbeweging en De Kerk van Almachtige God. De KAG gelooft dat Almachtige God in het begin bij de Shouters sprak. Zij rapporteren dat sommige Shouters na het lezen van woorden van Almachtige God, Almachtige God herkenden als de teruggekeerde Heer Jezus – oftewel was “teruggekeerd naar Almachtige God” (de uitdrukking die hun voorkeur heeft voor “bekering”) – en zich daarna hebben aangesloten bij De Kerk van Almachtige God. In plaats van te evolueren vanuit een denominatie, benadrukken zij echter dat de KAG is ontstaan vanuit Gods verschijning en werk.

De twee tradities komen het meest overeen in hun gebruik van een specifiek religieus vocabulaire met uitdrukkingen zoals “*the Full Weight of Glory*”, die

eigenlijk een Bijbelse verwijzing is (2 *Korintiërs* 4:17). Net als bij andere concepten die hier uiteengezet zijn, is veel van dit religieuze vocabulaire van vóór de Huiskerkbeweging en vaak enkele eeuwen oud. Bijvoorbeeld, de KAG beschrijft het lezen van boodschappen van Almachtige God als “eten en drinken van het Woord van God”. Deze beschrijving wordt ook gebruikt door de Shouters om hun lezen van de Bijbel te beschrijven. Het “eet en drink van Gods Woord” gaat echter ver vooraf aan de Huiskerkbeweging, want het werd voor eerst geponereerd door St. Irenaeus (ca. 130-202: St. Irenaeus z.j.). Een dergelijk vocabulaire toont beide groepen in discursieve betrokkenheid met oudere stromingen binnen het christendom. Deze religieuze taal is te vinden in het hele spectrum van het historisch protestantisme en in veel hedendaagse christelijke bewegingen in Azië en elders.

Filologie kan veel deuren openen om de overdracht van het christendom te begrijpen. Laat me een experiment beschrijven dat ik het afgelopen jaar verschillende keren heb gedaan en wat lezers zelf ook kunnen proberen. Op Google Books heb ik sleutelwoorden voor combinaties van theologische begrippen ingevoerd. Hardlopen, bijvoorbeeld, in combinatie met “kastijding, oordeel en kwelling”. Veel resultaten begrepsden zich tussen de negentiende en begin twintigste eeuw. Verschillende zoekopdrachten leveren verschillende hits op, maar de topvondsten zijn vaak verrassend en omvatten *Mental Philosophy* (een belangrijke Presbyteriaanse tekst) van Joseph Haven (1816-1874), kranten van de *Primitive Baptists*, en de geschriften van Ellen Gould White (1827-1915), leidster van de zevendedagsadventisten. De academicus Benedict Anderson (1936-2015) gaf aan om het filologisch spoor in overweging te nemen voor de discursieve gemeenschappen die zijn verrijkt door de “printcultuur”. Dit opent spannende wegen voor het onderzoek naar wereldmissie en om het wereldwijde karakter van het hedendaagse christendom te begrijpen.

Hoewel het ver buiten het bestek van dit artikel valt, geloof ik dat deze religieuze woordenschat veel meer zou moeten worden bestudeerd. Voor deskundigen verheldert het hoe christenen hun traditie in China zijn tegengekomen en hebben aangehouden. De taal verwijst naar een continuïteit van belangrijke principes in het christendom, en weerspiegelt wat christenen zien als eeuwige aspecten van Gods dispositie door de eeuwen heen. Deze taal is een krachtig bewijs van het christelijke erfgoed in De Kerk van Almachtige God. Veel van de geschriften over de KAG hebben hun ideeën als vreemd voorgesteld, maar

De Kerk van Almachtige God is in hoge mate een christelijke traditie en in ontvankelijke dialoog met andere christelijke bewegingen.

Bronverwijzingen

- Anderson, Benedict. 1983. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Brooklyn, NY: Verso.
- Armstrong, Herbert W. 1967. *The United States and British Commonwealth Prophecy*. Pasadena: Ambassador College Press.
- Bennett, Janet M., Milton J. Bennett, en Kathryn Stillings. 1988. *Intercultural Communication Workshop: Facilitators Guide*. Portland (Oregon): Portland State University.
- Clifford, James en George E. Marcus. 1986. *Writing Culture: The Poetics and Politics of Ethnography*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
- De Bijbel. <https://www.debijbel.nl/bijbel/NBV>. Geraadpleegd 19 februari 2019.
- De Kerk van Almachtige God. 2018a. “Alles wordt voortgebracht door het woord van God.” *Uitspraken van Almachtige God* [023]. Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/recital-achieved-by-word-of-God.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018b. “Over de Bijbel (3).” *Het Woord verschijnt in het vlees*. [De woorden van Christus toen Hij door de gemeenten wandelde II, nr. 18.] Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/concerning-the-bible-3.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018c. “De verdorven mensheid heeft de redding van de vleesgeworden God harder nodig.” *Het Woord verschijnt in het vlees*. [De woorden van Christus toen Hij door de gemeenten wandelde III, nr. 34.] Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/in-need-of-God-become-flesh.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018d. “Is het werk van God zo eenvoudig als men denkt?” *Klassieke woorden van Almachtige God over het evangelie van het Koninkrijk* [nr. 25]. Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/is-the-work-of-God-so-simple-classic-words.html>.

- De Kerk van Almachtige God. 2018e. “God Zelf, de unieke III: Gods gezag (II).” *Het Woord verschijnt in het vlees*. Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/God-Himself-the-unique-iii.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018f. “Gods werk, Gods gezindheid en God Zelf III.” *Het Woord verschijnt in het vlees*. [De woorden van Christus toen Hij door de gemeenten wandelde V, nr. 5.] Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/God-s-work-iii.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018g. “Hoe is je relatie met God.” *Het Woord verschijnt in het vlees*. [De woorden van Christus toen Hij door de gemeenten wandelde I, nr. 42.] Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/how-is-your-relationship-with-God.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018h. “Het Tijdperk van het Koninkrijk is het Tijdperk van het Woord.” *Uitspraken van Christus van de laatste dagen (selecties)* [111]. Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/recital-age-of-kingdom-age-of-word.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018i. “Inleiding.” *Het Woord verschijnt in het vlees*. Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/introduction-words.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018j. “Het normale leven van de mens herstellen en hem meenemen naar een geweldige bestemming.” *Oordeel begint met het huis van God*. [De woorden van Christus toen Hij door de gemeenten wandelde, nr. 59.] Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/taking-man-to-wonderful-destination-judgment.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018k. “Over de Bijbel (2).” *Het Woord verschijnt in het vlees*. [De woorden van Christus toen Hij door de gemeenten wandelde II, nr. 17.] Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/concerning-the-bible-2.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018l. “Het mysterie van de vleeswording (4).” *Het Woord verschijnt in het vlees*. [De woorden van Christus toen Hij door de gemeenten wandelde II, nr. 25.] Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/mystery-of-incarnation-4.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018m. “Het wezen van Christus is gehoorzaamheid aan de wil van de hemelse Vader.” *Uitspraken van Christus van de laatste dagen*. [De woorden van Christus toen Hij door de gemeenten wandelde (geselecteerde passage), 53.] Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/substance-of-Christ-obedience-to-Heavenly-Father-selections.html>.

- De Kerk van Almachtige God. 2018n. “Het ware verhaal achter het werk in het Tijdperk van Verlossing”. *Uitspraken van Christus van de laatste dagen* [(deel twee) 43]. Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/behind-work-in-age-of-redemption-selections.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018o. “Hoofdstuk 8 De verschillende manieren waarop het voor verschillende soorten mensen afloopt en Gods belofte aan de mens.” *Gods schapen horen de stem van God*. Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/endings-for-people-and-God-s-promise-essentials.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018p. “Hoofdstuk 96.” *Het Woord verschijnt in het vlees*. Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/ninety-sixth-utterance.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018q. “Werk en intrede (8).” *Het Woord verschijnt in het vlees*. [De woorden van Christus toen Hij door de gemeenten wandelde II, nr. 11.] Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/work-and-entry-8.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018r. “Omdat je in God gelooft, moet je voor de waarheid leven.” *Het Woord verschijnt in het vlees*. [De woorden van Christus toen Hij door de gemeenten wandelde I, nr. 4.] Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/live-for-truth-since-believe-in-God.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018s. “Praktijk (4).” *Het Woord verschijnt in het vlees*. [De woorden van Christus toen Hij door de gemeenten wandelde II.] Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/practice-4.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018t. “Niemand van vlees en bloed kan ontsnappen aan de dag van toorn.” *Uitspraken van Christus van de laatste dagen*. [Deel twee De woorden van Christus toen Hij door de gemeenten wandelde, nr. 38.] Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/none-of-flesh-escape-day-of-wrath-selections.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018u. “Hoofdstuk 20.” *Het Woord verschijnt in het vlees*. Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/the-twentieth-utterance.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018v. “Succes of mislukking zijn afhankelijk van het pad dat de mens bewandelt.” *Het Woord verschijnt in het vlees*. [De woorden van Christus toen Hij door de gemeenten wandelde III, nr. 32.]

- Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/success-or-failure-depends-on-man-walks.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018w. “Hoe je de werkelijkheid kunt kennen.” *Het Woord verschijnt in het vlees*. [De woorden van Christus toen Hij door de gemeenten wandelde I, nr. 31.] Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/how-to-know-reality.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018x. “Alles wordt volbracht door het woord van God.” *Het Woord verschijnt in het vlees*. [De woorden van Christus toen Hij door de gemeenten wandelde I, nr. 9.] Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/achieved-by-word-of-God.html>.
- De Kerk van Almachtige God. 2018y. “Christus doet het werk van het oordeel met de waarheid.” *Het Woord verschijnt in het vlees*. [De woorden van Christus toen Hij door de gemeenten wandelde IV, nr. 13.] Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org/Christ-does-work-of-judgment-with-truth.html>.
- Dunn, Emily C. 2007. “Netizens of Heaven: Contesting Orthodoxies on the Chinese Protestant Web.” *Asian Studies Review* 31:447–458.
- Dunn, Emily C. 2008. “The Big Red Dragon and Indigenizations of Christianity in China.” *East Asian History* 36:73–85.
- Dunn, Emily C. 2009. “‘Cult,’ Church, and the CCP: Introducing Eastern Lightning.” *Modern China* 35(1):96–119.
- Dunn, Emily C. 2015. *Lightning from the East: Heterodoxy and Christianity in Contemporary China*. Leiden: Brill.
- Frank, Doug. 2009. *Less Than Conquerors: The Evangelical Quest for Power in the Early Twentieth Century*. Eugene, OR: Wipf and Stock Publishers.
- Hall, David D. 1989. *Worlds of Wonder, Days of Judgment: Popular Religious Belief in Early New England*. Cambridge: Harvard University Press.
- Harris, Marvin. 1983. *Cultural Anthropology*. New York: Harper & Row.
- Haven, Joseph. 1857. *Mental Philosophy: Including the Intellect, Sensibilities, and Will*. Boston: Gould and Lincoln.
- HolySpiritSpeaks.org. 2018. Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://www.holyspiritspeaks.org>.
- Introvigne, Massimo. 2017. “Church of Almighty God.” *Profiles of Millenarian & Apocalyptic Movements*, CenSAMM (Center for the Critical Study of Apocalyptic and Millenarian Movements). Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://censamm.org/resources/profiles/church-of-almighty-god>.
- Introvigne, Massimo. 2018. *The Plymouth Brethren*. New York: Oxford University Press.

- Lindsey, Hal. 1970. *The Late, Great Planet Earth*. Grand Rapids, MI: Zondervan.
- Marsden, George M. 1982. *Fundamentalism and American Culture: The Shaping of Twentieth Century Evangelicalism, 1870-1925*. New York: Oxford University Press.
- Miller, Perry. 1939. *The New England Mind: The Seventeenth Century*. Cambridge: Harvard University Press.
- Nl.KingdomSalvation.org. 2019. Geraadpleegd 19 februari 2019. <https://nl.kingdomsalvation.org>.
- Pan, Junliang. 2015. "Messianism and Politics in Contemporary China: The Church of Almighty God." *Review of Religion and Chinese Society* 2:186–215.
- Pike, Kenneth L. 1999. "Emic and Etic Standpoints for the Description of Behavior." In *The Insider/Outsider Problem in the Study of Religion: A Reader*, Russell McCutcheon (redactie), 28–36. London: A & C Black.
- St. Irenaeus. z.j. *Against Heresies* (Book IV, Chapter 38). Geraadpleegd 19 februari 2019. <http://www.newadvent.org/fathers/0103438.htm>.